

Hur mår den internationella doktoranden?

Migrationspolitik, språk,
diskriminering och arbetsmiljö

SFS

FACKFÖRBUNDET ST

Fackförbundet ST juni 2026

Referens/författare: Oscar Eriksson

Arbetsgrupp: Sandra Hellstrand, Helena Rohdén, Marika Vesterberg,
Reyhane Falanji & Dolores Fors.

Enheten för Kommunikation och Påverkan

Formgivning: Hellgren grafisk form

Artikelnummer: 0040

Innehåll

1. Sammanfattning	1
Rekommendationer	1
2. Bakgrund	3
2.1 Om de internationella doktoranderna	3
3. Migrationspolitikens påverkan	5
4. Organisatorisk och social arbetsmiljö	7
4.1 Kontroll och inflytande	7
4.2 Stress, ångest och sömnproblem	7
4.3 Anställningsvillkor	8
4.4 Individuell studieplan (ISP)	8
4.5 Arbete och fritid	8
5. Språk samt kulturell och institutionell kunskap som arbetsmiljöfaktor	10
5.1 Vem bär ansvaret?	10
6. Utsatthet och diskriminering i akademien	12
7. Slutsatser	14
Migrationsbaserad osäkerhet	14
Diskriminering och trakasserier	15
Arbetsrelaterad stress, ångest och sömnproblem	16
Kunskapsbrister/missuppfattningar som kan förstärka beroendeställning	16
Språkfärdighetens inverkan	17
8. Genomförande och avgränsningar	18
Bakgrundsfakta	19
9. Referenslista	21

1.

Sammanfattning

Denna delrapport från projektet “Hur mår doktoranden? 2026” fokuserar på de internationella doktorandernas situation och är ett samarbete mellan Fackförbundet ST, det största fackförbundet inom statlig verksamhet med över 100 000 medlemmar, Fackförbundet ST inom universitets- och högskoleområdet, och Sveriges förenade studentkårer som representerar över 400 000 studenter och doktorander på landets universitet och högskolor.

Undersökningen visar att de internationella doktoranderna i större utsträckning än de svenska har erfarenhet av olika arbetsmiljöproblem, samtidigt som de också möter särskilda utmaningar i sin forskarutbildning. Det rör sig bland annat om att det är vanligare att internationella doktorander upplever arbetsrelaterad stress, att de har sömnproblem, att de inte kan fokusera på annat än sitt arbete och att det är vanligare att de har blivit utsatta för diskriminering eller trakasserier.

Utöver detta har de internationella doktoranderna ytterligare en osäkerhetsfaktor som påverkar deras utsatthet, den migrationsbaserade osäkerheten. Förutsättningarna för de internationella doktoranderna att bygga sin akademiska framtid i Sverige behöver förbättras, annars riskerar vi tappa viktig kompetens.

Undersökningen innehåller även språkkunskaper i svenska som bakgrundsvariabel. Det finns ett starkt samband mellan internationella doktorander och doktorander som uppgett att de saknar tillräckliga färdigheter i svenska, vilket innebär att det är svårt att avgöra vad som väger tyngst. Men i vissa fall har gruppen som har uppgett att de inte har tillräckliga färdigheter i svenska sämre resultat än gruppen internationella doktorander som helhet.

Till hösten kommer en uppföljning på våra tidigare rapporter från 2012 och 2021, med titeln “Hur mår doktoranden?” som beskriver de allmänna mönstren i doktoranders sociala och organisatoriska arbetsmiljö.

Rekommendationer

Riksdag och regering:

- Skapa trygga migrationsvillkor för doktorander och forskare, vilket omfattar både deras egna och deras familjers uppehållstillstånd och möjligheter att bli svenska medborgare. Här bör både särreglering för doktorander och forskare samt den allmänna migrationslagstiftningen beaktas.
- Tillför tillräckliga resurser till Migrationsverket för att väntetiderna i migrationsärenden inte ska begränsa effekten av den nya lagstiftningen.
- Stärk anställningstryggheten inom universitet och högskolor efter disputation, så att osäkra anställningsvillkor inte förstärker den migrationsrelaterade osäkerheten.

Lärosätena:

- Tillhandahåll all relevant information på samtliga nivåer av verksamheten angående anställningsvillkor, skyldigheter, rättigheter och vem som representerar doktoranden, även på engelska.
- Ta ett större ansvar angående internationella doktoranders arbetsrelaterade stress och dess följdverkningar.
- Arbeta långsiktigt för att erbjuda tryggare anställningsvillkor efter disputation, bland annat för att minska den migrationsbaserade osäkerheten för internationella doktorander.

- Höj ambitionerna och öka insatserna i arbetet för att motverka alla former av diskriminering och trakasserier mot internationella doktorander.
- Säkerställ att utbildning kring diskriminering och sexuella trakasserier utgör en del av introduktionen för doktorander på lämpligt språk för målgruppen.
- Säkerställ att samtliga anmälningar om diskriminering och trakasserier utreds, följs upp och att den som utsatts erbjuds tillräckligt stöd.
- Skapa bättre möjligheter för internationella doktorander att lära sig svenska under forskarutbildningen.
- Erbjud ett bättre individuellt stöd i migrationsfrågor till doktorander, i de delar som berör arbete och studier.
- Säkerställ att alla som genom sitt arbete bidrar till hanteringen av doktoranders

migrationsärenden, i de delar som berör arbete och studier, har tillräcklig kompetens för att inte öka internationella doktoranders

Vad kan fackförbund och studentkårer göra?

- Säkerställ att man inom ramen för samverkan agerar aktivt för att arbetsgivaren ska höja ambitionerna i arbetet med att förebygga diskriminering och undanröja hinder för lika villkor för internationella doktorander.
- Säkerställ att man tillsammans med skyddsorganisationerna utvecklar det systematiska arbetsmiljöarbetet och tar fram åtgärder för att förbättra doktoranders situation.
- Säkerställ att doktorander är medvetna om hur vi kan påverka och skydda deras rättigheter.

2.

Bakgrund

Doktorander utgör en central del av det svenska forskningssystemet. De bidrar inte bara till kunskapsutveckling och vetenskaplig kvalitet, utan utför även en betydande del av det dagliga forskningsarbetet vid universitet och högskolor. För att kunna tillägna sig forskarutbildningen på bästa sätt krävs en god studie- och arbetsmiljö samt tydligt och jämlikt stöd från lärosätet.

Utgångspunkten för denna delrapport är internationella doktoranders situation. Dessa doktoranders resultat sticker ofta ut, i negativ bemärkelse. Det handlar bland annat om att de är mer stressade, har svårare att koppla bort arbetet och i högre utsträckning upplever diskriminering och trakasserier. Detta samtidigt som det sedan den senaste "Hur mår doktoranden?" (mars 2021) i omgångar har tillkommit ny lagstiftning som direkt eller indirekt har påverkat doktorandernas förutsättningar att bygga en akademisk karriär i Sverige.

Svenska universitet och högskolor är idag starkt internationaliserade och internationella doktorander utgör omkring 37 procent av samtliga doktorander. Antalet internationella doktorander har de senaste tio-tolv åren legat på en relativt oförändrad nivå, men i och med att det sammanlagda antalet doktorander i Sverige har minskat, har andelen internationella doktorander ökat över tid.¹

De internationella doktoranderna bidrar med spetskompetens som stärker både forskningens kvalitet och Sveriges konkurrenskraft som forsknings- och innovationsnation. Detta återspeglar sig inte minst i olika forskningspropositioner där ökad internationalisering sätts upp som ett viktigt mål.

2.1 Om de internationella doktoranderna

Internationella doktorander innebär doktorander som har flyttat till Sverige från utlandet för att genomföra sin forskarutbildning. Internationella doktorander benämndes i vår senaste rapport som utländska doktorander och detta refererar till samma grupp.

De internationella doktoranderna är uppdelade i två kategorier. EU/EES-doktorander, som innefattar samtliga medlemsländer i EU plus Island, Norge och Liechtenstein. Doktorander från övriga länder, senare beskrivet som "tredjelandsdoktorander", innebär att doktoranderna varken kommer från Sverige, eller ett EU/EES-land. Doktoranderna har själva uppgett sin nationalitet i enkäten.

Rapporten redovisar utöver skillnader mellan svenska och internationella doktorander, även skillnader baserat på doktorandernas färdigheter i svenska, benämnda som tillräckliga/ej tillräckliga färdigheter.

Denna avgränsning har gjorts utifrån en fråga till respondenterna angående nivå av färdighet i svenska. Kategorierna: Modersmål, Avancerad och Medel har alla kategoriserats under "tillräckliga färdigheter", medan Grundläggande/begränsad och Talar inte språket hamnar under kategorin "ej tillräckliga färdigheter". I motsvarande kategorisering av doktorandernas nivå av färdighet i engelska, hamnade samtliga svarande under kategorin "tillräckliga färdigheter".

¹ <https://www.uka.se/integrationer/hogskolan-i-siffror/statistik?statq=https://statistik-api.uka.se/api/totals/48>

De internationella doktoranderna bidrar med spetskompetens som stärker både forskningens kvalitet och Sveriges konkurrenskraft som forsknings- och innovationsnation.

Vad är din nivå av färdighet i svenska i relation till institutionens information och kommunikation?

- **Modersmål**
Jag använder detta språk naturligt och utan ansträngning 63%
- **Avancerad**
Jag kan förstå och använda detta språk mycket väl i både formella och informella situationer 9%
- **Medel**
Jag kan hantera de flesta vardagliga och akademiska situationer, men med vissa begränsningar 8%
- **Grundläggande/Begränsad**
Jag kan hantera enkel kommunikation men har svårigheter med mer komplex information 13%
- **Talar inte språket** 8%

Färdigheter i svenska

- Tillräcklig färdighet 79%
- Ej tillräcklig färdighet 21%

Att inte ha tillräckliga färdigheter i svenska ska alltså förstås som att de inte är tillräckliga för att hantera de flesta vardagliga och akademiska situationer.

Det är dock viktigt att understryka att de doktorander som inte har tillräckliga färdigheter i svenska, starkt överlappar med de internationella doktoranderna. 307 svarande uppgav att de inte hade tillräckliga färdigheter, samtliga var internationella doktorander. Det rör sig dock inte om samtliga internationella doktorander, utan endast 56 procent hamnar i denna grupp. Av de doktorander som uppgav att man ej hade tillräckliga färdigheter i svenska, var 63 procent tredjelandsdoktorander och 37 procent från ett EU/EES-land. I och med den överlappning mellan internationella doktorander och färdigheter i svenska som finns, är det svårt att avgöra vilken av faktorerna som har störst påverkan utifrån de metoder som använts i denna rapport.

Övriga bakgrundsfaktorer som kan ha påverkat resultatet, så som forskningsområde, finansieringsform, hemmavarande barn och ålder, finns i tabeller i slutet av rapporten.

3.

Migrationspolitikens påverkan

Osäkerhet kopplad till uppehållstillstånd har alltid varit ett problem för internationella doktorander. Det har bland annat rört sig om korta och osäkra uppehållstillstånd och problematik i samband med byte från studietillstånd till arbetstillstånd. Men de senaste åren har förutsättningarna för att få permanent uppehållstillstånd ytterligare försvårats, något som har påverkat internationella doktoranders möjligheter att stanna och etablera sig i Sverige.

Den mest betydande förändringen trädde i kraft i juli 2021 när den tillfälliga migrationslagen ersattes av en ny ordinarie utlänningslag. I samband med detta skärptes villkoren för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Mellan 2014 och 2021 kunde doktorander beviljas permanent uppehållstillstånd efter fyra års forskarutbildning. Den möjligheten togs bort i samband med att den nya utlänningslagen infördes.

Kraven omfattar sedan dess bland annat försörjningsförmåga och varaktig anställning i form av tillsvidareanställning eller tidsbegränsad anställning på minst 12 månader, för att det ska vara möjligt att få permanent uppehållstillstånd. För många doktorander, som ofta har tidsbegränsade anställningar och otrygga villkor även efter disputation, har detta inneburit att vägen till permanent uppehållstillstånd blivit både längre och mer osäker. Särskilt som uppehållstillståndet knyts starkt till prestation, progression och förmågan att få en långvarig anställning och dessutom delvis är beroende av goda relationer till chefer och handledare.

Nyligen har riksdagen dock beslutat om nya regler för doktorander och forskare, som innebär att det blir möjligt att få uppehållstillstånd redan efter tre år i landet, istället för efter fyra år, förutsatt att den internationella doktoranden kan uppvisa varaktig försörjning. De som har avslutat forskning eller utbildning på forskarnivå kan beviljas tillfälligt uppehållstillstånd på upp till 18 månader, istället för tidigare tolv månader, för att söka arbete eller starta näringsverksamhet.

Det är ännu för tidigt att avgöra effekterna av dessa nya regler, som träder i kraft den 11 juni 2026, men de har redan mötts av kritik för att åtgärderna är otillräckliga². Givet de senaste årens långa väntetider och att doktoranden måste uppfylla kraven vid den tidpunkt då Migrationsverket fattar sitt beslut, riskerar tredjelandsdoktorander fortfarande att missa chansen att få ett permanent uppehållstillstånd och att istället fortsatt vara beroende av mer osäkra tillfälliga uppehållstillstånd. Många forskartjänster går dessutom inte att söka förrän efter disputation, och om man saknar varaktig försörjning i samband med disputationen, betyder det att den internationella doktoranden kan tvingas lämna akademien för att kunna uppnå kravet på varaktig försörjning.

Det finns dessutom en grupp av internationella doktorander som inte alls kan omfattas av den nya lagstiftningen, då deras finansiering inte räcker tillräckligt länge för att uppfylla kravet. Trots dessa invändningar, är den nya lagstiftningen att betrakta som en förbättring jämfört med dagens situation.

² [https:// universitetslararen.se/2026/04/27/institutionerna-maste-agera-for-internationella-doktorander-i-klam/](https://universitetslararen.se/2026/04/27/institutionerna-maste-agera-for-internationella-doktorander-i-klam/), publicerat: 2026-04-27, hämtat 2026-05-27

Utöver den lagstiftning som direkt fokuserar på att angripa problematiken för internationella doktorander finns det parallell, kommande, lagstiftning som indirekt riskerar att förstärka internationella doktoranders utsatthet. Detta i form av tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd och den så kallade

angiverilagen (utökad informationsplikt) som båda träder i kraft under sommaren 2026. Även den lagstiftning som riskerar att begränsa möjligheten att bli svensk medborgare kan göra internationella doktoranders framtid i Sverige mer osäker. Både för doktorandens del och dennes potentiella familj eller partners del.

4.

Organisatorisk och social arbetsmiljö

4.1 Kontroll och inflytande

En central aspekt av den organisatoriska och sociala arbetsmiljön rör upplevelsen av inflytande och kontroll över det egna arbetet. En arbets-situation med höga krav kan ofta upplevas som stimulerande och utvecklande, men det förutsätter att man upplever kontroll och handlingsutrymme i sitt arbete.³

Drygt 20 procent av de internationella doktoranderna uppgav att de aldrig eller sällan har inflytande över sina uppgifter som doktorand, såsom institutionsuppdrag, kurser och forskning, att jämföra med tolv procent av de svenska. Det var även en högre andel av de doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska (22 procent) som uppgav att de sällan eller aldrig har kontroll över sitt arbete, att jämföra med 13 procent av de som har tillräckliga färdigheter i svenska.

Att inte ha inflytande över sitt arbete kan ha många olika orsaker. En potentiell anledning kan vara avsaknad av information. Internationella doktorander sticker dock inte på när det gäller bedömningen av introduktionen till forskarutbildning, varken utifrån utländsk bakgrund eller bristande nivå av färdighet i svenska. Samtidigt är det ändå ungefär 1 av 5 samtliga doktorander som på olika sätt upplever introduktionen som otillräcklig. Detta tyder på att introduktionen är tillräcklig, men att informationsflödet därefter kanske inte är på engelska i samma utsträckning som under en tydligt strukturerad introduktion. Oavsett anledning, är

upplevd kontroll av arbetssituationen av högsta vikt. Utan sådan kontroll riskerar man istället att hamna i en situation där känslan av stress tar över,⁴ med exempelvis sömnproblem eller ångest som konsekvens.

4.2 Stress, ångest och sömnproblem

Nivån av arbetsrelaterad stress skiljer sig tydligt mellan svenska och internationella doktorander. Bland internationella doktorander svarar drygt tio procent att de arbetar övertid varje dag, att jämföra med fem procent av de svenska doktoranderna. Bland de doktorander som har svarat att de inte har tillräckliga färdigheter i svenska språket, är det 15 procent som arbetar övertid varje dag. Närmare 2 av 5 internationella doktorander och även doktorander med ej tillräckliga kunskaper i svenska har uppgett att de arbetar över minst flera dagar i veckan.⁵ Ett liknande mönster visar sig kring arbetsrelaterad stress. Nästan 80 procent av de internationella doktoranderna från EU/EES-länder och 70 procent av tredjelandsdoktorander svarar att de helt eller delvis håller med om påståendet att de ofta känner arbetsrelaterad stress, att jämföra med 54 procent av de svenska doktoranderna.

Internationella doktorander upplever samtidigt i högre grad att de får ett bra stöd från sin handledare/chef när de upplever stress, nästan 60 procent att jämföra med knappt 50 procent av de svenska doktoranderna.

3 <https://www.uka.se/integrationer/hogskolan-i-siffror/statistik?statq=https://statistik-api.uka.se/api/totals/48>

4 <https://www.prevent.se/jobba-med-arbetsmiljo/osa/stress/krav-kontroll-stod/>

5 Skillnaden gentemot övriga doktorander var inte signifikant för tredjelandsdoktorander.

Universiteten erbjuder i regel insatser för att förebygga stress, men på frågan om universitetet erbjuder åtgärder för att förebygga stressrelaterade sjukdomar, svarar drygt tio procent av de internationella doktoranderna nej, att jämföra med fem procent av de svenska doktoranderna. Det är även vanligare att doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska uppger att detta stöd inte finns (13 procent) jämfört med sex procent av dem med tillräckliga färdigheter.

Dessutom uppger de internationella doktoranderna i högre utsträckning än de svenska att de har sömnproblem som en konsekvens av stress, ångest eller obehag. Drygt 40 procent uppger att de har detta minst en gång i veckan, jämfört med 27 procent av de svenska. Även doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska uppger detta i högre grad (42 procent) att jämföra med 30 procent av doktorander med tillräckliga färdigheter i svenska.

4.3 Anställningsvillkor

Osäkra anställningsvillkor inom akademien utgör ytterligare en viktig dimension av den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Att vara doktorand innebär en visstidsanställning på fyra år och risken är hög att man får en visstidsanställning även efter slutförd forskarutbildning. Detta samtidigt som man är mycket beroende av relationen till handledaren, något som medför en tydlig beroendeställning i en redan utsatt situation.

Vi vet sedan tidigare att osäkra anställningsvillkor och tydlig hierarki är grogrund för trakasserier och diskriminering. Dels ökar risken för etnisk diskriminering⁶ dels ökar risken för sexuella trakasserier gentemot kvinnor⁷. Särskilt utsatta blir internationella doktorander (se kapitel 6).

Drygt 70 procent av de internationella doktoranderna och 75 procent av de som har otillräcklig färdighet i svenska svarar att de starkt eller delvis skriver under på påståendet att de

osäkra anställningsvillkoren inom akademien gör dem tveksamma att satsa på en karriär inom densamma. Knappt 60 procent av de svenska doktoranderna uppger samma sak.

4.4 Individuell studieplan (ISP)

Den individuella studieplanen (ISP) är ett centralt styr- och uppföljningsinstrument inom forskarutbildningen i Sverige. Enligt gällande regelverk ska varje doktorand ha en ISP som regelbundet följs upp och revideras. Planen ska beskriva utbildningens innehåll och uppbygg, tidsplan, handledning, finansiering samt ansvarsfördelning mellan doktorand, handledare och lärosäte.

Hur ISP:n används i praktiken varierar och erfarenheterna skiljer sig tydligt mellan svenska och internationella doktorander. Svenska och EU/EES-doktorander upplever i högre utsträckning att ISP:n sällan används som ett aktivt arbetsredskap, omkring 60 procent jämfört med 35 procent av tredjelandsdoktorander. Tredjelandsdoktorander upplever även i högre grad att studieplanen bidrar till struktur i arbetet, underlättar dialogen med handledaren och ökar förståelsen för både rättigheter och förväntningar.

4.5 Arbete och fritid

Svårigheter att särskilja arbete från fritid är en välkänd riskfaktor inom akademien, men den tycks få särskilda konsekvenser för internationella doktorander. Omkring 50 procent av internationella doktorander, och drygt 50 procent av dem utan tillräckliga färdigheter i svenska, upplever att de minst en gång i veckan har svårt att koppla bort arbetet, jämfört med 37 procent av de svenska doktoranderna eller 39 procent av dem med tillräckliga färdigheter i svenska.

Semester är en avgörande del för att få den återhämtning doktoranderna både behöver och har rätt till. Trots detta, har nästan 40 procent av de internationella doktoranderna inte tagit ut hela

6 <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01425692.2022.2074375?needAccess=true> dedek

7 <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01425692.2022.2074375?needAccess=true> dedek

sin semester. Dessa nästan 40 procent utgörs bland annat av svaren att arbetsbelastningen var för hög för att kunna ta ut hela semestern (13 procent), att handledaren eller annan chef föredrog att man inte gjorde det (två procent) eller att man själv valt att inte ta ut hela sin semester (knapp 20 procent).

Ett liknande mönster gäller även relaterat till färdigheter i svenska, där 15 procent av doktoranderna utan tillräckliga färdigheter uppgav att de inte tagit ut hela sin semester på grund av för hög arbetsbelastning, att jämföra med tio procent av de med tillräckliga kunskaper.

Semesteruttaget har dock blivit bättre sedan senaste "Hur mår doktoranden?"- rapporten 2021. Då var det drygt 60 procent av de internationella doktoranderna som inte tog ut hela sin semester och en högre andel som uppgav att det berodde på för hög arbetsbelastning. Att fler internationella doktorander nu tar ut hela sin semester har lett till att det i nuvarande undersökning inte finns några signifikanta skillnader mellan svenska och internationella doktoranders semesteruttag, vilket var fallet i senaste undersökningen då svenska doktorander tog ut sin semester i klart större utsträckning.

5.

Språk samt kulturell och institutionell kunskap som arbetsmiljöfaktorer

I samspel med de pressade villkor som redan präglar forskarutbildningen riskerar språkliga och institutionella barriärer att förstärka internationella doktoranders utsatthet. Internationella doktorander upplever i högre utsträckning än svenska doktorander att de missar viktig professionell information på grund av bristande färdigheter i svenska. 20 procent av doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska, 18 procent av tredjelandsdoktorander och tolv procent av EU/EES-doktorander svarar att detta sker minst en gång i veckan, att jämföra med två procent av svenska doktorander och tre procent av de med tillräckliga färdigheter i svenska.

Språkliga begränsningar påverkar även möjligheten att delta fullt ut i kollegiala och sociala sammanhang. Internationella doktorander anger oftare att de känner sig exkluderade från informella samtal, fikapauser och sociala aktiviteter på arbetsplatsen på grund av språket. Dessa sammanhang har ofta stor betydelse för informationsutbyte och relationsskapande.

På frågan om man har blivit utelämnad från kollegiala eller sociala interaktioner på grund av användning av ett språk man inte fullt ut förstår eller behärskar, svarar 20 procent av doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska och samma andel av tredjelandsdoktorander att det sker minst en gång i veckan, medan tio procent av EU/EES-doktoranderna, tre procent av de med tillräckliga färdigheter i svenska och två procent av de svenska doktoranderna svarar detsamma.

5.1 Vem bär ansvaret?

Relationen till handledaren spelar en särskilt avgörande roll för doktoranders organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Handledarna har ofta ett betydande inflytande över både arbetsinnehåll och framtida karriärmöjligheter, samtidigt som de utgör det huvudsakliga stödet i arbetet med avhandlingen. Överlag uppger doktoranderna att man har en bra och respektfull relation till sin handledare, även om det är något vanligare (tio respektive nio procent) att doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska och tredjelandsdoktoranderna upplever att så inte är fallet, att jämföra med åtta procent för EU/EES-doktorander, sex procent av doktorander med tillräckliga färdigheter i svenska och fem procent för svenska doktorander.

Internationella doktorander svarar i högre grad än svenska doktorander att handledaren är den som fattar beslut om deras anställning. Detta uppges av 44 procent av EU/EES-doktorander, 54 procent av tredjelandsdoktorander och 59 procent av doktorander utan tillräcklig färdighet i svenska språket. Att jämföra med 28 procent av doktorander med tillräckliga färdigheter i svenska och 26 procent av svenska doktorander. Detta mönster kunde vi även se i "Hur mår doktoranden?" från 2021. Detta är dock en missuppfattning, enligt Högskoleförordningen ska sådana beslut tas av rektor. Det är dock vanligt förekommande att beslut delegeras till prefekten eller motsvarande chefsposition, dock inte till handledaren.

På frågan om universitetet bidrar med tillräckligt stöd för internationella doktorander angående migrationsfrågor finns tydliga skillnader mellan internationella och svenska doktorander, där särskilt tredjelandsdoktorander uppger att man inte får det stöd man behöver.

På frågan ”Vem ansvarar för att skydda dina rättigheter som doktorand i situationer där du stöter på problem relaterade till dina doktorandstudier”, finns de största skillnaderna

mellan tredjelandsdoktorander och övriga doktorander, där 38 procent av tredjelandsdoktorander uppger att det är handledaren som har detta ansvar, jämfört med 26 procent av samtliga svaranden. Även detta en missuppfattning eller konsekvens av bristande information. Intressant nog är det däremot färre av de svenska doktoranderna än av doktorander från EU/EES-länder som uppger att studentkårer och fackförbund är de som tar vara på ens rättigheter som doktorand.

6.

Utsatthet och diskriminering i akademien

Tidigare avsnitt har visat hur internationella doktorander i Sverige i högre grad upplever stress, bristande inflytande och otrygghet relaterat till anställning och migrationsstatus.

Dessa erfarenheter måste också förstås i relation till internationella doktoranders ökade exponering för diskriminering, något som även tidigare undersökningar visar på^{8 9}

Egen erfarenhet av trakasserier eller diskriminering?	Svenska doktorander	Doktorander från EU/EES-land	Tredjelandsdoktorander
Jag har aldrig blivit trakasserad eller diskriminerad	86%	70%	65%
Ålder	4%	7%	6%
Funktionsnedsättning	1%	3%	2%
Etnisk tillhörighet	1%	10%	24%
Kön	7%	12%	9%
Religion eller annan trosuppfattning	1%	3%	7%
Sexuell läggning	0%	2%	2%
Könsöverskridande identitet eller uttryck	1%	1%	1%
Föredrar att inte svara	4%	5%	6%

Samma mönster visar sig i denna enkät, då 86 procent av de svenska doktoranderna svarade att de aldrig hade blivit trakasserade eller diskriminerade, att jämföra med 70 procent för EU/EES-doktorander och 65 procent för tredjelandsdoktorander. Internationella doktorander uppger i betydligt högre grad än svenska doktorander att de själva blivit utsatta för diskriminering inom ramen för sin forskarutbildning. Totalt har 24% av EU/EES-doktorander och 29% av tredjelandsdoktorander upplevt någon form av diskriminering eller trakasserier kopplade till diskrimineringsgrunderna. Diskrimineringen är framför allt kopplad till etnicitet, något som tio procent av EU/EES-doktorander och 24 procent av tredjelandsdoktorander har upplevt, att jämföra med en procent av de svenska doktoranderna.

Exempelvis har EU/EES-doktorander utsatts för diskriminering/trakasserier kopplat till kön i högre grad än övriga grupper (tolv procent) och tredjelandsdoktorander har utsatts i högre utsträckning än övriga för diskriminering/trakasserier kopplat till religion eller annan trosuppfattning (sju procent). Internationella doktorander har även upplevt diskriminering/trakasserier kopplat till sexuell läggning (två procent), något som de svenska doktoranderna inte uppger sig ha upplevt. Samma mönster syns även för doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska. Denna grupp är också utsatt för de fyra tidigare nämnda diskrimineringsgrunderna i högre utsträckning än genomsnittet.

8 <https://www.gu.se/en/news/conditions-for-doctoral-students-in-new-project>

9 <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01425692.2022.2074375?needAccess=true>

Det finns även stora skillnader mellan svenska och internationella doktorander i hur man upplever att en anmälan tas emot. 26 procent av EU/EES-doktorander svarade att ens anmälan inte togs på allvar, motsvarande siffra för svenska doktorander var tio procent. Doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska svarade att man inte har inkommit med en anmälan, eftersom man i högre utsträckning än övriga grupper inte vet hur man ska gå tillväga (16 procent), att jämföra med fem procent av dem med tillräckliga färdigheter i svenska. Dock är de totala antalen svarande på denna fråga låga och resultaten behöver därför tolkas med försiktighet.

Utöver egna erfarenheter av diskriminering anger internationella doktorander i högre grad än svenska doktorander att de bevittnat

hur andra doktorander eller kollegor utsatts för diskriminering. På frågan om man någonsin har bevittnat någon bli trakasserad eller diskriminerad svarade 80 procent av de svenska doktoranderna att man inte gjort det, medan andelen var drygt 60 procent bland internationella doktorander.

För doktorander som inte har tillräckliga färdigheter i svenska syns samma mönster som i frågan om man själv har blivit utsatt, där man i högre utsträckning har sett någon annan bli diskriminerad/trakasserad kopplat till: etnicitet, kön, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning. Utöver detta uppger de även att de sett någon annan bli utsatt för diskriminering/trakasserier kopplat till könsöverskridande identitet eller uttryck (fyra procent), i högre utsträckning än övriga svarande.

Internationella doktorander uppger i betydligt högre grad än svenska doktorander att de själva blivit utsatta för diskriminering inom ramen för sin forskarutbildning.

7.

Slutsatser

Att verka inom akademien innebär att man arbetar under eget ansvar i större utsträckning än i många andra branscher, det är i hög grad du själv som ska se till att din forskning blir av och håller önskvärd nivå. Detta leder till en pressad situation, där man ständigt måste leverera. Utöver tydliga leverans- och prestationskrav riskerar ens osäkra anställningsvillkor och framtid att ligga som en ständig oro.

Resultatet av vår undersökning visar att internationella doktorander har sämre arbetsmiljö och en mer osäker situation än sina svenska kollegor. Detta är inget som vi som fackförbund och studentkårer inom universitet och högskolor kan acceptera.

Migrationsbaserad osäkerhet

Exakt varför resultaten ser sämre ut för internationella doktorander går inte att utläsa av svaren, troligen rör det sig om ett flertal faktorer. Men en potentiell förklaring till mönstret vi ser är att internationella doktorander har en ytterligare stressfaktor att hantera; den migrationsbaserade osäkerheten. Under de år som flertalet av doktoranderna i undersökningen varit aktiva har denna osäkerhet ökat. Något som hänger starkt samman med deras möjligheter att få permanenta uppehållstillstånd och därmed förutsättningar att fortsätta sina akademiska karriärer i Sverige. Osäkerheten kring framtiden har riskerat att påverka doktoranders psykosociala arbetsmiljö, möjligheten att planera familjeliv och viljan att fortsätta en akademisk karriär i Sverige. På ett strukturellt plan betyder de problem internationella doktorander möter under sin forskarutbildning att Sverige blir mindre attraktivt som forskningsnation.

Den nya lagstiftning som träder i kraft den 11 juni i år och som innebär att doktorander kan söka uppehållstillstånd efter tre år i landet, är ett steg i rätt riktning. Men mer behöver göras för att underlätta doktoranders förutsättningar för att kunna fokusera helhjärtat på sina forskarstudier, utan att ständigt behöva oroa sig för sin akademiska framtid. Här är till exempel väntetiderna för ärenden som rör uppehållstillstånd hos Migrationsverket en stark faktor. Den nya lagstiftningen kommer bara fylla sitt syfte fullt ut om doktoranderna fortfarande har ungefär ett år kvar av sin anställning när beslut fattas. Allt för långa väntetider kan då skapa problem trots den nya regleringen. Migrationsverket behöver tillräckliga resurser för att kunna hålla väntetiderna korta.

De många förändringar som har skett de senaste åren skapar i sig en osäkerhet som potentiellt avskräcker nuvarande eller potentiella doktorander att välja Sverige för sin akademiska framtid. Stabilitet och goda förutsättningar är viktiga komponenter när man bestämmer var man ska bygga sitt framtida liv och karriär.

Förutom den specifika regleringen kring doktoranders uppehållstillstånd påverkas doktorander även av det allmänna regelverket kring migration. Det har under de senaste åren bland annat visat sig i så kallade tonårsutvisningar av forskares barn.¹⁰

När uppehållstillstånd, såväl tillfälliga som permanenta, uppfattas mer osäkra genom ett antal olika reformer som skett under de senaste åren, då blir även frågan om möjligheten att bli svensk medborgare av större vikt.

¹⁰ Aftonbladet: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ArLGgj/larmet-tonarsutvisningar-skrammer-bort-forskare>, publicerat: okänt, hämtat 2026-05-27

Resultatet av vår undersökning visar att internationella doktorander har sämre arbetsmiljö och en mer osäker situation än sina svenska kollegor. Detta är inget som vi som fackförbund och studentkårer inom universitet och högskolor kan acceptera.

Medborgarskapet har dock gjorts mer svårtillgängligt genom höjda krav.

Ansvar ligger även på lärosätena, då många internationella doktorander uppger att man inte får den hjälp man behöver i migrationsrelaterade frågor. Lärosätena behöver säkerställa att de sitter inne på rätt kompetens för att kunna hantera dessa frågor och tillräckligt med personella resurser för att kunna vara det stöd internationella doktorander behöver. Internationella doktorander och forskare är en avgörande resurs för att leva upp till de mål om internationalisering som lärosätets ledningar, riksdag och regering vill uppnå.

Diskriminering och trakasserier

En förklaringsmodell till varför doktorander har högre risk för att bli utsatta för trakasserier är asymmetriska maktförhållanden, som baseras på den beroendeställning doktorander hamnar i gentemot handledare eller mer seniora forskare för att kunna bygga sin

akademiska karriär¹¹. Undersökningen visar dessutom att internationella doktorander i högre grad har blivit utsatta för diskriminering eller trakasserier.

Att internationella doktorander i högre grad är utsatta för diskriminering kopplat till etnicitet är sedan tidigare känt. Men utöver denna problematik visar enkätens resultat att det behövs ett intersektionellt perspektiv när man arbetar för att motverka diskriminering. Detta för att belysa sambandet mellan de olika diskrimineringsgrunderna och vilka personer som mest sannolikt riskerar att utsättas.

Att de internationella doktoranderna dessutom i högre grad upplever att de inte blir tagna på allvar när de anmäler diskriminering är anmärkningsvärt. När dessa anmälningar inte leder till tydliga åtgärder brister lärosätena inte bara i hanteringen av ett allvarligt ärende, man riskerar även att urholka förtroendet för arbetsgivaren och viljan att satsa på en akademisk karriär.

¹¹ Hagerlind, Mika & Löfgren, Charlotta: "Swedish doctoral students' perceptions of how power asymmetries and career gatekeeping influence the risk of sexual harassment": <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09540253.2025.2568444>, publicerat 2025, hämtat 2026-05-27

Sammanfattningsvis framträder diskriminering som en betydande och fördjupande belastning i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön för internationella doktorander. För att förbättra arbetsmiljön krävs därför inte endast tydliga och rättssäkra rutiner för att hantera diskriminering, utan också aktiva insatser för att stärka kunskap, tillit och möjlighet till inflytande för internationella doktorander.

Arbetet med att förebygga diskriminering på arbetsplatsen och att främja lika rättigheter och möjligheter på en generell och strukturell nivå ska ske i samverkan med fackförbund och studentkårer. Det är också viktigt att doktoranderna får information om att de kan vända sig till dessa organisationer för att få stöd om de blivit utsatta för diskriminering.

Arbetsrelaterad stress, ångest och sömnproblem

Att internationella doktorander har högre grad av arbetsrelaterad stress, ångest och sömnproblem är inget vi kan acceptera. Ansvar för att stötta doktoranderna i denna problematik och skapa en god arbetsmiljö ligger på arbetsgivaren. För att förbättra den organisatoriska och sociala arbetsmiljön krävs därför insatser på flera nivåer, där såväl individuellt stöd som tydligare ansvarstagande från lärosäten och arbetsgivare är centrala.

Det handlar exempelvis om att se till att doktoranderna tar ut den semester de har rätt till, att deras övertidsarbete kontrolleras och begränsas och att ta ett större ansvar för att se till att de internationella doktoranderna inte utelämnas och att de känner sig välkomna i både professionella och informella sammanhang. Det är också viktigt att doktoranderna känner till sina rättigheter utifrån arbetsmiljölagstiftningen.

Här har även fackförbund, studentkårer och skyddsorganisationer en betydelsefull roll att i samverkan med arbetsgivaren systematiskt

förbättra de internationella doktorandernas arbetsmiljö samt att stötta enskilda doktorander som möter olika former av arbetsmiljöproblem.

Kunskapsbrister/missuppfattningar som kan förstärka beroendeställning

Utifrån ett fackligt perspektiv är det väldigt oroande att kunskaperna kring vem som tar beslut angående ens anställning och vem som försvarar doktorandernas rättigheter är såpass låga som de är. Bland tredjelandsdoktorander var det vanligaste svaret att ens egen handledare hade huvudansvaret på båda dessa frågor. Utöver att detta inte är korrekt och att arbetsgivaren behöver göra ett arbete med att förtydliga ansvarsförhållande och beslutsmandat, blir denna uppfattning i grunden oförenlig med det fackliga perspektivet. Här behöver även fackförbunden bli bättre på att sprida information till denna målgrupp om att det är de som kan företräda deras rättigheter som anställda, medan studentkårerna företräder doktoranderna inom utbildningsområdet.

Missuppfattningen kan delvis bero på att en högre andel av de internationella doktoranderna har en doktorandanställning som finansieras av handledarens projekt jämfört med de svenska. Något som kan leda till att gränserna mellan arbetsgivare och projektledare eller liknande suddas ut.

När handledaren uppfattas som den primära eller enda beslutsfattaren förstärks beroendeförhållandet i handledarrelationen, vilket kan bidra till tystnadskultur och en ovilja att ifrågasätta oklara eller ogynnsamma villkor. Något som tidigare forskning även visat särskilt gäller dem med osäkra anställningsvillkor¹². Bristande institutionell kunskap blir därmed en ytterligare faktor som förstärker ojämlika maktförhållanden och försämrar den organisatoriska och sociala arbetsmiljön.

12 Aronsson, Gunnar & Gustafsson, Klas (1999). *Kritik eller tystnad – en studie av arbetsmarknads- och anställningsförhållandens betydelse för arbetsmiljökritik*. http://nile.lub.lu.se/arbarch/aa/1999/aa1999_vol05_s189-206.pdf

Språkfärdighetens inverkan

SFS har tidigare konstaterat att “Understanding and speaking Swedish at a near-native level is one of the hidden requirements for participating in collegial processes and exercising institutional academic freedom”¹³

Undersökningens resultat understryker att språkkunskaper är av stor betydelse för en doktorands arbetsmiljö och genomsyrar många olika typer av problematik. Utöver att det påverkar vilken kännedom man har kring ens rättigheter och vem som ansvarar för att upprätthålla dem, finns det även arbetsmiljörelaterad problematik kopplad till otillräckliga färdigheter i svenska.

Undersökningen visar på att internationella doktorander har en högre grad av utsatthet för diskriminering och trakasserier, sämre kontroll över arbetet och att de osäkra anställningsvillkoren i högre grad får dessa doktorander att tveka över en akademisk karriär i Sverige.

Att doktorander utan tillräckliga färdigheter i svenska i högre utsträckning uppger att de utelämnas ifrån sociala interaktioner är också problematiskt. Bristen på sociala sammanhang

kan bidra till att det blir svårare att återhämta sig från arbetsrelaterad belastning, samtidigt som den även försvårar skapandet av informella nätverk, något som är viktigt för en karriär inom akademien. Det går därmed att misstänka att det kan finnas ett samband mellan språkfärdigheter, diskriminering och stress.

För att förbättra arbetsmiljön för internationella doktorander krävs därför inte enbart individuella språkinsatser, utan även ett ansvarstagande från lärosätena. Dels se till att akademins strukturer, ansvarsfördelning och rättigheter är tydliga och tillgängliga för alla, oavsett språklig eller nationell bakgrund. Dels att ge internationella doktorander de förutsättningar de behöver för att kunna studera svenska, utan att det går ut över deras forskarutbildning eller deras välmående. Det kan innebära möjlighet till språkkurser på arbetstid, förlängning för dessa kurser eller att på andra sätt underlätta för internationella doktorander att kombinera en redan krävande forskarutbildning med förvärvandet av tillräckligt goda språkkunskaper för att kunna hantera kommunikationen på arbetet, i både kollegiala och sociala sammanhang.

¹³ Universitetslärares: <https://universitetslararen.se/2023/03/30/language-barriers-exclude-english-speaking-academics/>, publicerat: 2023-03-30, hämtat 2026-05-27

8.

Genomförande och avgränsningar

En rapport som fokuserar på hela doktorandmålgruppen publiceras hösten 2026. Den rapporten kommer att vara en uppföljning på Fackförbundet ST:s och SFS:s tidigare rapporter “Hur mår doktoranden?”, som senast kom ut 2021.

Delrapporten “Hur mår den internationella doktoranden?” fokuserar specifikt på hur villkor och arbetsmiljö ser ut för internationella doktorander. Sammanlagt svarade 1 511 doktorander på enkäten, som genomfördes av Indikator, vilket innebar en svarsfrekvens på 40 procent. 579 av de svarande (det vill säga 40 procent av de 1 465 som uppgav ursprungsland) hörde till gruppen internationella doktorander. 318 av dessa var från annat EU/EES-land och 261 från övriga länder, i rapporten benämnda tredjelandsdoktorander.

De vanligaste länderna i kategorin tredjelandsdoktorander var:

- Indien
- Iran
- Kina
- USA

Deltagarna bjöds in via brev som innehöll information angående enkäten och en

individuell länk/QR-kod till undersökningen. Detta för att säkerställa att enkäten endast besvarades av doktorander och ifrån de utvalda lärosätena. Påminnelse skickades via e-post om möjligt, i annat fall via brev. Efterföljande påminnelse skickades via SMS och slutligen e-post. Deltagare utan en e-postadress fick påminnelser via post. Fältperioden pågick från och med 19 januari till och med 10 mars 2026.

Ett urval av universitet gjordes, utifrån lärosätenas storlek och ett tillräckligt antal aktiva doktorander inom lärosätenas forskarutbildningar. Samtliga universitet utom Sveriges lantbruksuniversitet var även med i “Hur mår doktoranden?” som släpptes 2021. De svarande återfinns på följande lärosäten:

- Göteborgs universitet
- Karolinska institutet
- Linköpings universitet
- Luleå tekniska universitet
- Lunds universitet
- Stockholms universitet
- Sveriges lantbruksuniversitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet

Bakgrundsfakta

Vad är ditt forskningsområde som doktorand?	Svenska doktorander	Doktorander från EU/EES-land	Tredjelandsdoktorander
Humaniora eller samhällsvetenskap	30%	17%	25%
Naturvetenskap och teknik	22%	41%	52%
Medicin och livsvetenskap	44%	39%	18%
Jordbruks- och veterinärvetenskap	4%	2%	5%

Hur finansieras dina doktorandstudier främst?

Jag har anställning, finansierad av universitetets medel	28%	26%	33%
Jag har anställning, finansierad av min handledares projektmedel	34%	52%	53%
Jag får ett stipendium på minst 25 000 SEK per månad	1%	3%	1%
Jag får ett stipendium på mindre än 25 000 SEK per månad	1%	0%	2%
Jag har anställning som läkare	16%	12%	4%
Jag har slut på finansiering	5%	3%	2%
Annat	16%	4%	6%

Har du hemmavarande barn på hel- eller deltid?

Nej	47%	75%	68%
Ja, yngre än 12 år	41%	20%	27%
Ja, 12 år eller äldre	19%	6%	7%

Ålder?

0-29	27%	50%	31%
30-39	32%	33%	51%
40+	41%	17%	18%

9.

Referenslista

Arday, Jason, “‘More to prove and more to lose’: race, racism and precarious employment in higher education”: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01425692.2022.2074375>, publicerat 2022, hämtat 2026-05-27

Aronsson, Gunnar & Gustafsson, Klas (1999). *Kritik eller tystnad – en studie av arbetsmarknads- och anställningsförhållandens betydelse för arbetsmiljökritik*. http://nile.lub.lu.se/arbar-ch/aa/1999/aa1999_vol05_s189-206.pdf

Aftonbladet: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ArLGgj/larmet-tonarsutvisningar-skrammer-bort-forskare>, publicerat: okänt, hämtat 2026-05-27

Fackförbundet ST & Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) (2022). *Hur mår doktoranden?* https://www.st.org/api/files/2022-02/rapport_-_hur_mar_doktoranden_ny.pdf

Göteborgs universitet: <https://www.gu.se/en/news/conditions-for-doctoral-students-in-new-project>, publicerat: okänt, hämtat 2026-05-27

Hagerlind, Mika & Löfgren, Charlotta: “Swedish doctoral students’ perceptions of how power asymmetries and career gatekeeping influence the risk of sexual harassment”: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09540253.2025.2568444>, publicerat 2025, hämtat 2026-05-27

Universitets- och högskolerådet (UHR) (2024). *Studenters erfarenheter av diskriminering på svenska lärosäten*. https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2024/uhr-skrift-2024-04-25_students-erfarenheter-av-diskriminering-pa-svenska-larosaten.pdf

Universitetskanslersämbetet (UKÄ): <https://www.uka.se/integrationer/hogskolan-i-siffror/statistik?statq=https://statistik-api.uka.se/api/totals/48>, hämtat 2026-05-27

Universitetsläraryn: <https://universitetslararen.se/2023/03/30/language-barriers-exclude-english-speaking-academics/>, publicerat: 2023-03-30, hämtat 2026-05-27

Universitetsläraryn: <https://universitetslararen.se/2026/04/27/institutionerna-maste-age-ra-for-internationella-doktorander-i-klam/>, publicerat: 2026-04-27, hämtat 2026-05-27

Fackförbundet ST

Box 5308, 102 47 Stockholm

Besök: Sturegatan 15

Telefon: 0771-555 444

E-post: st@st.org

Webbplats: www.st.org